

Luggemissed

Summala rigist ja temma
tullemisfest.

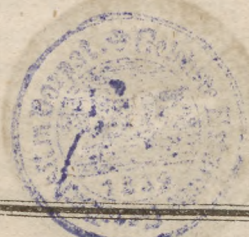
464

Matt. 6, 10. Luf. 11, 2.

„Sinno riik tulgo.“

v. Karl Maddis Keening.

Num. I.

Tallinnas,

trükkitud Lindworsi kirjadega.

Von dem Ehstländischen Evangelisch-Lutherischen Provinzial-
Consistorio wird hierdurch attestirt, daß vorliegende Schrift
nichts gegen die heilige Schrift und gegen die Grundsätze
der Augsburgischen Confession enthalte.

Reval, Dom, den 12. November 1837.

Arnold Friedr. Joh. Knüpfper,
Assessor Consist.

(L. S.)

Chr. Heinr. Hörschelmann
Consist.-Secr.

Der Druck ist gestattet.

M. v. Engelhardt,
Censor.

Dorpat, den 23. November 1837.

(L. S.)

Armas, selle ramatofesse luggeja!

Meie Onnisteggia ütleb: „Noudke essite Jum-
mala riik,“ ja õppetab Sind Isameies luggema:
„Sinno riik tulgo;“ ja iggapäaw Sa pallud
Jummalat ja ütled: „Tulgo meile Sinno riik.“
Mis siis ommeti on se Jummal riik, kelle pär-
rast Sa loed ja pallud, et ta peab tulles, ja
peab meile tulles? — Pühha Paulus kostab:
„Jummal riik on õigus, ja rahho, ja rõõm
pühha Waimo sees,“ ja õnnis Lutterus ütleb
sedda meile tulles, „kui taewane Issa omma
pühha Waimo meile annab, et meie Temma
sanna Temma pühha armo läbbi ussume, ja
Jummal meile pärrast ellame siin aialikkust ja
seäl iggawest.

Ons siis ühhel innimesel Jummal õigus
süddames, — sest ei maksa meie õigus — ja on
tal rõõm ja rahho pühha Waimo sees, se rõõm
ja rahho, mis Jummal õigussel tulles, ja mis
on sest, et Jummal mailma nenda armastanud,
et Temma omma ainofündinud Poia on annud,
et ükski, kes Temma sisse ussub, ei pea hukka
sama, waid, et iggawenne ello temmal peab olle-
ma, ja sadab tedda Jummalat armastama tän-
nalikkust melest ja keigest ommast süddamest, ja
omma liggimest kui isseennast; wata, temma
siis on Jummal riikis, ja Jummal riik on
temma süddames. Jummal tahtmist tehha, se
siis on nenda tarwis temmale, kui se ihhone roog,
et ta ilma selleta ei woi ellada, ei woi ennam
ollage; et se on kui se tule-õhk, mis ta ühtepuhko
enne se sisse nelab, ja sellega peab omma ihho
ello ülles ilma teadmatta ja ilma tähhelepanne-
matta, ja muido peaks surrema ja lõpma.

Ja kussa nisuggusi paljo ühhel maal, ehk
ühhe rahwa hulgas, wata, seäl on hea luggu,

seäl on õnnis põlli. Se Ma, se rahwas on
 Jummalale mehest armas. Jummalale õnnistus on
 nende liggi, ja omma nuhtlust panneb Jummal
 nisuggusest maast, nisuggusest rahwast kõrwale. Ja
 se on se Jummalale õnnistus, et Jummal isäi keik kurja
 nou ja tahtmist riikub, ja kelab kurratit, mailma ja
 meie ennese lihha, kes ei tahha lasta meid Jummalale
 tahtmist tehha, egga Temma riki meie jure tulla, ja et
 Jummal meid isäi kinnitab ja hoiab kindlaste omma
 sanna ning usso sees otsani, et meie Temma auuks siin
 woime ellada ja Temma pühha nimme kita.

Pallu, pallu, armas luggeja, siis minnoga Jum-
 malat, et Temma riik, se kallid Temma armo ja igga-
 wesse au riik, meie, ja meie male, ja meie rahwale, ja
 ille keige se mailma saaks tulles, et Temma, armas
 Õnnisteggia, omma auusse saaks sama minno, ja
 iggamehhe süddames, ja noppeste; et Temma hea ja
 armolinne tahtminne meist ja keigest Temma kalliste
 ärralunnastud hingedest siin Ma peäl ülleütsse nenda
 saaks sündima, kui taewas; sest se on sure Jummalale
 au ja rahma õnnistus.

Ja et jääksime palwesse ja eestpallumisesse selle-
 sinnatse meie sure Jummalale au ja innimeste, Temma
 laste õnnistusse asja parrast, aina selleparrast ollen
 se ramatokesse Gulle kirjotanud, armas wend ehk õdde.
 Et loe ta seest, mis Jummal armust teeb, ehk aiab inni-
 messi waimust teggema ja noudma, et Jummalale riik
 saaks tulles; küllab Sa siis leiad, kussa palwet ja
 eestpallumist on tarwis, ja jägem selle polest õsfasamis-
 sesse teine teisega, Jssanda sanna peäle ennast toetades,
 kui Sa ütleb: „Kui kaks teie seas ühhes nous on Ma
 peäl iggaühhe asja parrast, mis nemmad ial palluwad,
 se peab neile sama minno Jssä kääst, kes taewas on.“
 Matt. 18, 19.

Pettri kiriko moisas Jerwamaal
 Mihliku 23 päwal 1837.

Karel Maddis Henning,
 Pettri kihhiskonna õppetaja.

Jummal õnnistago ja saatko korda minnema!

Peetri kihelkonnas, Jerwamaal, on kohhe kirrifo kohha liggi, ei täit wersta maad kirrifo moisa jurest, üks pissokenne karjamois, Attas nimmi, ehk Saksas keele Aleksandershow. Selle moisa järrel on liggi 170 tündrit wäärt põllo = maid, mis mitmes põldus prukitakse, ja kaunid illusad heinamaad. Ja prugitakse nende põldude peäl, peäle sedda talwe = ja sui = ja kedowilja, ka härjapaid ja kurre = ernid maas, ja lubbatakse ka ühhe hea sure rohhoaia tehha, ja hulga ouna = ja marjapuid senna istutada.

Raksteistkümmend armsat moisawannemat, muist Peetri kihelkonna, muist teised Saksad meie maalt — kes meie ma rahwast armastawad, ja head ja õnnist põlwe neile sowitwad, agga teadwad, et ei hea egga õnnis põlli ei woi ollage ilma Jummalasanna armastamatta, ilma lapsesf sadik sedda õppimatta, egga ka selle järrele teggematta — on sedda weikest kōhta kahheksateistkümmne aasta peäle rentiks wõtnud, on sedda ellamisse tubba seäl sündsawaks walmis ehitanud ja on ühhe foolmeisteri kōli senna seadnud. Üks foolmeister, mis Tartus wäljaõppetud, on omma perrega seäl asset, ja raksteistkümmend noort meest, ja kedda ei wõeta muido wasto, muud kui olgo nemmad kirrifo jures walmis õppetud ja

lauale sanud, ja Feigewähhemalt Faksfümme-
aastat wannad. Neid õppetakse seal waldade
ehk küllade koolmeistriks, ja peawad ramato lug-
gemist moistma, ja õppetakse laulo wiisid neile
kätte, ja kirjotamist, ja arroteggemist numridega
ja peast, ja laste loetamist, ja pütakse neid juh-
hatada, et ka ello ja kombega Jummalat kartwad,
ja nenda ütskord ommas ammetis heaks õppetusse
mürgiks sawad wannemattele ning lastele. Nem-
mad ka tewad sedda põllo tööd ärra sel pissofessel
kõhhal, ja ep olle neil muud abbi, kui nelli ehk
wiis pissofesset perret, mis se kõhha järrel on.
Kolme aasta pärast sawad need nored mehed
kolist lahti, ja woiwad siis isse koolmeistri ammeti
peäle sada, ja sowitakse, et nemmad peäle sedda
õppetamist, mis nemmad lastele on õppinud, ka
woiksid, iggamees ommal kõhhal, õige kassolis-
se põllo prugimisse ja harrimisse, ja ounapude kas-
watamisse ja üllespiddamisse polest, iggamehhele
kassuks olla, kes agga neist tahhab õppida ja
nende järrele tehha. — Gaab üks selts seddawist
kolist lahti sanud, siis woetakse teist seltsi jälle
kolmeks aastaks, et, kui Jummal lasseb korda
minna, nende nimmetud kahheksateistkümmne aasta
sees, seitsekümmend kaks koolmeistrit nenda sawad
walmis õppetud ollema.

Minnewal Järripäwal hakkas se kool, ja
kolmaino Jummalala pühhal, pärast lounat, püh-
hitesin minna, Peetri Õppetaja, kes ma ka sedda
luggemist teile kirjotan, monne se kooli wannema
ja hea kord rahwa kuuldes, kes armastusses ollid
kõffotulnud, kooli hakkatust, nende sannadega, mis
pärast monne salmi 328 laulust meie lauloramas-
tust,*) mis laultime, wõtsin üttelda, ja mis nüüd
tullewad luggeda:

*) Oh Jummal! lapsed! kuis armoga lugu?

"Rahho olgo teigega, ja armastus ussoga Jummalast Issast, ja meie Issandast Jesussest Kristussest." Nende pühha Apostli sannadega terretan minna teid, armas Koolmeister, ja teid, mo armad nored mehhed, kes teie seia koli ollete koftotulnud, ennast walmistama, Issanda omma Onnisteggia tenistusses tööd teggema, Temma kalliste ärralunnastud hingede kallal, Waimus, se armo moõdo järrele, mis Temmast teile antakse, et Temma õnnistuskes riik woiks kaswada siin Ma peäl, ja et teie Temmale woiksite armo riistuks olla Temma kâes, Temma pühha kalli werre palka rohkesti Temmale kätte sates, Jum-mala se Issa auuks, ja meie kalli Onnisteggia mele heaks.

Ep olle se wâhhe assi mitte, mis teie ollete ennaste peäle wõtnud, teie, kes teie siin tahhate kolutada, ja teie, kes tahhate kolutamist siin õppida, kolutamist ei ühhegi wäljaspiddise asja peäle; ehk olgo ka sedda, se siis ommeti ikka on teine; agga essimenne, mis teie kâest sowitakse ja pârritakse, ja mispârrast teie ka õiete ollete tulnud, on õp-piminne innimeste laste hingede tarwidussed, ja kuida neile abbiks olla, et nemmad sedda woiksid leida ning kätte sada, mis rahhuks neile tarwis, et nemmad kui ühhed Jummalala innimesed siin woiksid ellada, kes taewa pole õppetud ja ussinad on keige hea tõle. Issanda nimme auuks, ja heaks allusets ka isseennesele Jesusse Kristusse meie Issanda tullemisse pârwa peäle, et Temma, kallis Onnisteggia, neid ommaks woiks leida, ja omma au ning rõmo riki taewasse neid wõtta.

Ma ütlesin, et se ep olle wâhhem assi, mis teie sellega ennaste peäle ollete wõtnud. Gest selle jure lähhâb paljo ja suurt õppimist tarwis innimesse süddamest, ja temma sure ärrarikmisse

üpris wägga õnnetumast loust, et temma ei tahha polegi uskuda sedda, mis temma rahhuks tarwis lähhab; et temma ei tahhage head ja parramat ennesele nouda, kui kái; et arwab, ehk ta kúl pimmedusses ja surma warjus, ja ilmaotsata hâddas ja waewas, et hea kúl, ja ei tahha parramat egga woige parramatke olla siin mailmas; — ja ei woi innimenne sedda, egga ka sedda, mis senna jure tarwis, et woiks abbiks olla ja aidata, ei muud kui isseennese seest õppida, omma ennese süddamest, sedda sure holega tâhhele pannes, ja isseennesele feigeesmalt noudes, mis rahhuks tarwis; isseennast feigeesmalt meie Lunnastaja ja hinge karjatse ja Onnisteggia kätte andes. Kui meie isse feigeesmalt ep olle taewa pole õppetud, egga taewa teed ei kái; kui meie isse feigeesmalt omma hinge pärris haigust Aldamast ep olle leidnud, ep olle terweks sanud; ei woi meie siis ei kellelegi abbiks olla, ei keddagi aidata, ja püüdkem kúl ehk kuige tahhes. Otsi feigeesmalt isse Is sandat, kunni sa Tedda saad leidma, wata, siis wast tead, mis teisele tarwis, olgo wanna innimenne ehk laps. Ühhesuggused on nemmad, ühhesuggused olleme keik; üks ja sesamma on meie keikide hingedele tarwis; ja sedda õppi isseennese seest; — wata siis moistad sa teisele head sowida, head nouda ning Jummalat kâest palluda.

Agga ei sa sinna omma ennese süddame wäljaõppimisest, egga se tutwaksamisestega temmaga, ei ial toime sama, kui sa tassast teed ei kái; kui sa mailma tühja rõmo ei põlga ja tedda ennast ja temma himmo mitte hopis Jummalaga ei jätta. Armastad sa mailma ja sedda, mis temma kidad ja pakkub, wata, sind siis seggatakse sest ärra, ja sadetakse so mõtted so süddame seest wälja wäljaspididiste asiade peäle, ja ei woi sa neist ommeti ial kätte sada sedda üht, mis sul

tarwis. Geestpiddi so sees on Jummal riik; seält sa pead sedda ennesele noudma, ja kuida wiisi, ja miis sedda tarwis, sedda siis õppi omma süddame seest. Ja wata, selle parrast on sulle waitfist ja tassast ello ja üllespiddamist tarwis, mis mailm käl wihtab, ja tühjaks peab ja pilkab ja naerab, agga rahhonoudjad käl õigede tarkusses peawad, tarkusses, kel on sellesinnatse ja tulleva ello ja õnnistusse tootused.

Ja wata, ep olle se kerge assi mitte, ennast lahti lüa keigest seest, mis tännini on armastud, ja on heaks petud, ehk ta käl pahha olli, ja olli hingele kahjuks, ja liati, kui mailm, ehk mis üks puhhas, kurjad, pattustpõõrmatta innimesed, ja olgo käl ehk so liggi suggulased ja tutwad, sind naerwad ja pühhaks, pilgates, sind nimmetawad, ja ei tahha soga teggemist — seest, pea minno sannast kinni — ei ja se sulle tullematta, on sul õige ja tõssine nou. Agga Jssand aitab neid, kes Sedda noudwad, kes tõega Sedda noudwad, ja Temma rahho Waim saab nende süddamesse joudma, ja neid üllestoetama immelikult, ja nenda, et ei ükski innimenne sedda ei woi ärraräkida. Temma saab neile omma kallist rahho nende süddamesse andma, sedda kallist rahho armastussest ussoga Jummalast Jssast, ja meie Jssandast Jessussest Kristussest, mis minna teile sowisin, ja nüüd sowin, ja ei jätta teile sowimatta, ni mittoford kui ma teie peäle mõtlen, ja Jummal woiks anda, et se õiete saggedaste woiks olla, ja et teie allati mo süddames woiksite olla se sure ja üpris wägga kalli asja parrast, mis teie ennaste peäle ollete wõtnud, ja mis Jssand Jummal andko ja aitko forda sama, rõmuks minnule, ja teile ennastele ja Jummal inglidle taewas. Temma aitko ja andko, et minno ja mitmette pallumissed teie

pärrast taewa pole lähkäksid, ja Temma helde, wägga hallastawa armo süddame peäle kopputamäks olleksid, et Ta teile wöttaks anda õiget tarfusse tundmist, ja sedda armastust, mis on tarwis, ja ilma kellela teie ei woi teada middagi egga ühtegi tehha.

Agga mis armastus se on, — mis ni suur assti, ja ni kallis, ja ni wäggewenne, ja ni tarwis, et teie, et ei ükski innimenne ilma temmata ühtegi ei woi? — Wata, se on se armastus, mis loeme, et Jummal mailma nenda on armastanud, et Temma omma ainofündinud Poia on annud, et ükski, kes Temma sisse ussub, ei pea hukka sama; waid et iggawenne ello temmal peab ollema. Se armastus, et Jummal omma Poega on saatnud keige waeste ärrakaddunud ja hukkamoiistetud innimeste heaks; ja nisuggused waesed ärrakaddunud ja hukkamoiistetud olleme keik, wannad ja nored, rikkad ja waesed, õppetud ehk õppimatta, ja ehk meid küll sureks ja kalliks petakse, ja meie õige ellokombede pärrast innimestest sureste meid kidesakse; keik olleme Jummal ees nisuggused; keik ühhed waesed ärrakaddunud ja hukkamoiistetud Temma ees; ja kui meie ei tea, egga tunne, egga tahha sedda leida ennesest, — wata, siis on meie õnnetus ja waesus hukkaminnemisse ja ärrarikkumissele. Ja meie keikile on Jummal omma Poega läkkitanud, omma ainofündinud Poia, — ja mis tarwis? — Selle tarwis, et meie, — ehk meie küll olleme nisuggused ärrarikkutud ja waesed — kui meie Temma nimme sisse ussume, ei pea mitte hukka sama; waid, et iggawenne ello meil peab ollema; meil ja keigel mailmal; meil ja keikil neil, kes ei seisa selle wasto, waid ussuwad, ja wõtwad head, heaks. Gest ep olle Jummal omma Poega mitte läkkitanud, et Temma mailma

pidi hufka moifuma; waid, et mailm Temma
lábbi pidi onfaks sama. Wata, armas inni-
menne, se on se armastus, mis meil tarwis; se
armastus, et meie Jummalat armastame, sest et
Temma meid enne on armastanud, ja on meid
armastanud omma Poia sees, kes ka omma ello
meie eest on annud, lunnastamisse hinnaks meie
patto eest, ja on keif meie pattud arrakannud pu
peäle, ja on neid mahhamatnud hauda ja neid
nenda kautanud, et neid ei pea ennam mälletadama,
ja on neid omma selja tahha heitnud, et Temma
ei tahha nende peäle ennam mötteldage. Wata,
se on se armastus, mis meil tarwis, et Temma
armastus, et Temma hallastusse rikkus, et Temma
werri, Temma kibbe surm, nüüd ka ifka meie
meles seifaks, ja meid armastussele saaks kibhu-
tama Temma pole, et meie Sedda ka wõttaksime
armastada, tännalikkust melest Sedda wõttaksime
armastada, ja armastuskes enmast Temma honeks,
Temma ommaks annaksime, ja Temma rikis,
Temma al wõttaksime ellada ja Sedda tenida
iggawesse õigusse, waggadusse ja õnnistusse sees,
et, otsego Temma furnust on ülestõusnud, meie
ka Temmaga ühhes udes ellus káime.

Ja wata, fesinnane on se armastus, mis
isfeárranis ka teile tarwis, teile, kes teie need nored
mehhed tahhate siin kolis õppetada ja juhhatada
küllade ja waldade laste õppetajiks, ja ka teile,
mo armad nored mehed, kui teie Jummalat auuks
tahhate õppida, ja Temma pühha ja kalli werre
palgaks, kui kord tulleb, tahhate omma tööde tehha
nende hingede kallal, Sedda teie kátte ustakse.
Sedda ennam südda teie sees Kristusse armastust
táis, táis Jummalat armastust Jeesusse Kristusse
meie Onnisteggia sees; sedda ennam sate ka keif
innimesed armastama, ja sate neid armastama

Jummala parrast, sest et Temma keik on armastanud, ja on sedda õnnistusse armo omma Poia sees, neile keikile pakkunud, — ja sate neile sedda head keigest ommast süddamest ka püüdma, et Jummala arm ei sa ilma asjata neile ollema — ja selle armastussega leitakse teid siis õigeks laste kolitajaks, ja sannale teie suust saab asset ollema nende süddames; sest et sanna siis on armastussest, ja on separrast Jummalast; sest Jummal on armastus — ja sanna woidab mailma ärra nende süddames, ja sadab neid moistlikkaks ja targaks minnema, kes ennesele murretsewad Jummala riiki ja temma õigust, ja ei jä siis ei ühhestki heast, ei ühhestki õnnest tõeste mitte ilma.

Wata, sedda armastust sowin ja pallun iggamehhele ja ka isseennesele; agga tanna isseärranis teile, armas Koolmeister ja armad nored mehhed, ja ei tea egga moista minna teile suremat egga parramat küll palluda. Sest mis keik küll aitaks ilma temmata? — On ommeti räkiminne inglide keeltega, kui ep olle armastust, ei muud kui üks wast, mis kummiseb, ja kelloke, mis helliseb. Ja ehk teie küll woiksite prohweiti wisil räkida, ja teaksite keik sallajad asjad ja keik tundmist, ja teil olleks keik se uft nenda, et woiksite mäggesid assemelt ärratõsta, agga ep olleks teil armastust, siis ei olleks teist ühtegi. Ja kui ehk küll tahhaksite keik omma warra ärrajaggada ja omma ihhogi anda, et teiste heaks sedda peaks ärrapõletadama — nenda kui Apostilide päiwil, ja ka parrast weel, essimesse ristikogodusse aial paggannatsest Jeesusse tunnistajatte luggu mitto kord sai ollema, et piddid werre tunnistajiks sama ja omma elloge omma tunnistusse parrast piddid jätma — kui siis seddagi tahhaksite; omma ellogi annaksite, agga teil ei olleks armastust; ei olleks teil siis

sestki kasso ühtegi. — Agga armastuskes sate
keik ärendama. Sest armastuskes on Jummal
teie, ja teie Jummal sees. Sest armastus on
pikkamelelinne, ja näitab omma heldust ülles;
armastus ei olle kadde; armastus ei te wallatust;
temma ei surustelle; temmal ep olle rõmo ülles;
kohtust, agga tõe parrast on temmal teistega rõõm;
temma sallib keik, ta ussub keik, ta lodab keik, ta
kannatab keik. Armastus ei wassi ial ärra. Ja
selleparrast niikutan minna ommad põlwed meie
Jssanda Jესusse Kristusse Jssa pole, et Temma
teile annaks omma au rikkusse järrele, sedda õiget
armastust, ja et Temma seks wõttaks teile anda,
et Kristus teie süddames woiks ellada, ja teie
nenda Jummal armastusse sees woiksite juurdu-
nud ja finnitud olla, Temma armastusse sees
Kristuskes, mis on üllem, kui keik moistus, et
teie keige Jummal täiussega nenda saaksite täi-
detud; agga ep olle segi muud kui armastus.

Ja selle armastusse sees armastage ka teine
teist kui wennad; teie siis ollete Kristusse sees ka
wennad. Armastuskes kandke omma risti Ja
järele. Armastuskes pakkuge teine teisele kät, ja
aitke ja juhhatage teine teist Jssanda teie, ja kanna-
tage ja kandke teine teise koormat heamelega Kris-
tusse auuks; Ja siis arwab teid ommaks, ja
rahho ja rõõm Temma süddame seest saab teid
täitma, ja hingamist andma teie hingedele, ja
arm saab teile Temmast päärw päwalt ifka roh-
keminne tulles, et teie Jummalat ifka parreminne
tunnete, ja omma Jssandat Jესust Kristust ifka
ennam sate armastama selge melega.

Ja sedda anna, sedda aita Sinna, Jssand
Jummal! Sinno kätte ja Sinno hole alla pallun
sedda kōli, pallun loetaja ja õppiatte süddamed,
nende ello ja terwist, nende süddame mõtted ja

nende meelt. Murretse nende eest, armas Jummal! — anna neile keik, mis Sa isse tead, mis Sa isse arwad neile tarwis ollwad. So kätte holeks annan ja pallun keik selle koli üllemad, kes armastuskes sedda seadnud, ja se eest ennast kullutanud. Seu Sinna nende süddamed õige armastusse siddemega ühte, se armastusse siddemega So ennese süddame seest, et nemmad armastuskes keik üks on, ühhes meles, ühhes nous allati, ja nende meel ja nende nou olgo Sinno au, mo Jummal, ja Selle, kedda Sa olled saatnud, Jeesusse Kristusse au ja Temma werre waero, ja olle nende liggi iggapääw omma õnnistawa kääga, ja nenda, et nemmad So liggi ollemist märkawad ja tundwad. Wilja lasse kaswada ja anna kolile omma tarwidust, ja head meelt ja terwist külwajattese ja leikajattese, et rõmoga omma tööd terwad ja omma leiba sõwad tännoga, ja hoiu laiskusse eest, mis on kurrati peapaddi. Sinno nimmel käägo siin iggamees sisse ja wälja ja iggapiddi ja keikis siin, sada Sinna kül isse omma au, kallis Jeesus, kes Sa omma Jäsa ja pühha Waimoga ellad ja wallitsed ühhes ollemiseses. Amen. —

Sain lõppetanud ja weel ühhe salmi laulnud, nored mehhes siis tullid teine teise järrele, ja andsid tännades mo kääle suud, ja armas tund olli möda; armas minnule, andko Jummal keikile.

Armas luggeja, nääd isseennesest kül, et siin So palwet on tarwis ja So eestpallumist. Wotta sedda asja siis õiete omma süddame peäle; mõtle ta peäle. Arwa sedda omma ennesespe putuwad, et ka Sinnul sellega teggemist. Ja üks se ep olle ka nenda? Gesti, kui Jummalala au noutakse ja

õnnistusse kasso hingedele, efs siis südda ei kippu
fenna, efs siis Waim ei aia üttema: Gummal
õnnistago, Gummal saatko korda minnema. Oh
ärä jätta sedda selle koli pärrast ütlematta ja
keigest süddamest pallumatta. Ei wõtta Gummal
omma sanna walleks tehha; waid wõttab Ginno
palwet kuulda, ja saab õnnistama ja saab korda
saatma. Jah, Amen.

2.

Wannemattete ja nore rahwale, kedda
Jesusse lauale pühhitsetakse.

„Sa Temma wannemad kääsid igga aasta
Jerusalemma Pasapühhiks. Ja kui Temma
kabheteistkümnne aastaseks sai, läksid nemmad Je-
rusalemma Pasapühha komba pärrast,“ Luk. 2,
41. 42. loeme Jesusse wannemattest. Igga ris-
tiinnimenne teab wist, mis nisuggune minneminne
Jerusalemma sekord tähhendas. Kolm suurt Pühha
olli Isand Israelile Mosesse läbbi seadnud.
Esimenne olli Pasapühha, teine olli Mellipühhi,
ehk nende esimenne leikusse Pühha, ja kolmas olli
Lehte-maia Pühha, ja sellega piddasid nemmad
ka omma teist Leikusse Pühha — sest kaksford
aastas on neil mail leikust. Meiks kolmeks
Pühhiks piddid keik Israeli meesterahwas igga
aasta Jerusalemma minnema, Isandat pühhas
koias kummardama ja ohwerdama. Ugga Pasa-
pühhiks läksid keigeennamiste ka keik naesed
fenna ja tulleb arwata, et nemmad ka ommad
poeglapsed, kui nemmad kabheteistkümnne aastaseks
sanud, ennese kasa on wõtnud. Ja se olli neile

ühheks õigeks pühhadiseks aiaks isseárranis, ja suur pühhadine rõõm olli iggaühhe õige Jsraeli mehhe süddames, et neil feda lubba olli, hulgateste teige nende pühhitsejattega, Jehowa pühha templisse minna. Jo mitmest Tarveti laulust on sedda rõõmo náhha, nenda kui isseárranis 122mst laulust, kelle hakkatusse sannad needfinnatfed on: „Ma rõmustan nende párrast, kes mulle ütlewad: Lákki Jehowa kotta. Meie jallad on seisma sanud so wárrawatte sees, oh Jerusaleml!“ — ja ka sesinnane laul tulleb nende wieteistkümne laulo hulka arwata, (Laul 120 — 134) kellest monned kirjatundjad on ütelnud, et nemmad neist, kes Pühhiks Jerusalemma teed on káinud, sedda teed káies, on lauida prugitud. Wallustaste iggatsedes olli õige Jsraeli mees sest rõmust ilma, kui wahhest juhtus, et ei woinud senna minna ja ka sedda iggatssemist loeme mitmest Tarveti laulust, nenda kui 42 laulo hakkatusse sannust: „Otseskui hirro küssendab wee viade járrele, nenda küssendab mo hing, Sinno járrele. Mo hingel on janno Jummalala járrele; millal tullen ma senna, kus ma Jummalala palle ette saan?“ „Sest, — loeme sendamast salmist — se tulleb mo mele, et ma láksin pakso rahwa seas ja káisin hiljokeste nendega Jummalala kotta oiskamisse ja tánno heálega hulga seas, mis Pühhad piddasid.“

Arwage nüüd sedda rõõmo weel, ja mis rõõmo pühha se wist sai ollema mollemille, wannemattele ja lapsel, kui lapsel lubba olli, esimeest korda minniatte hulka heita, Sionisse lillesminna, ja Pühha piddada teige teistega, ja sellega esimeest korda Jsraeli koggodusse ligeks ennast tunnistada ja rahwale seks ennast náidata! Woib siis arwata, mis suur rõõmopühha se wist Marial ja Jõsepil on olnud, et nüüd Jesusel se kallis armas aeg

jo tulnud, mil nemmad omma last pühha Pasa-
 pühhiks ennesega Jerusalemma keelnatta woisid
 wõtta! Oh tundke sedda kallist rõmo ommas
 süddames nende takka järrele, teie, armsad wan-
 nemad, teie issa- ja emma-süddamed, kel ep olle
 katsmatta, mis se diete on, omma lastega ja
 laste pärrast rõmustada. Agga rõmustage paljo
 ennam weel sest, et ka teile seddasuggust rõmo,
 seddasuggust Pühharõmo on walmistud Kristusse
 Jesusse sees. Ja eks se ep olle nenda, armad
 ristirahwas, kes teie laste wannemad ollete, et
 teile seddasammasuggust rõmo omma laste sees ja
 omma laste pärrast on walmistud, ja Issanda
 Jesusse Kristusse sees on walmistud? üht rõmo,
 mis, kui teie sedda diete moistate mõttelda ja
 arwata, wist surem, ja kallim, ja täiem, ja tõs-
 sitem weel saab ollema, kui Jesusse wannematte
 rõom woisge olla. Sest, pea sedda rõmo, mis
 teile antud, Jesusse wannematte rõmo kõrwa, sa
 siis leiad agga sedda wahhet selle wahhel, mis
 ülleülitse se wanna ja ue seädusse wahhel on, et
 wanna seädusfel agga on tullewatte asjade warri,
 agga ue seädusfel on se kuio, se ihho, se täis
 hea assi isse. — Kol. 2, 17; Ebr. 10, 1. Kui
 agga diete moistate sedda arwata, ja täit rõmo
 sest tunda, küllab siis jo se teile paljo suremaks
 rõmuks woib tulla, kui Jesusse wannemattete ollige
 antud, et teie lastel sedda lubba, jo pisisokesest
 sadik Jummalala kotta tulla, Issanda koggodusse
 kottotullemisses ossa olla, jutlust ja Jummalala
 sanna kirrikus kuulda, koggodussega laulda ja
 Jummalat palluda, ja keigest waimolikkust õnnis-
 tamisest Issanda arwalikkus tenistusess ossa
 ja kasso wõtta. Ep olle se tõeste mitte wähe
 assi, ja on teile sellega suremat jo walmistud
 rõmuks, kui Jesusse wannemattel ollige, kui

nemmad omma armsa lapsaga, kui Temma jo kahheteistkümnne aastaseks sai, Jerusalemma lāksid. — Agga peäle selle on weel meie laste ellus üks isseärralinne aeg, mis sellega diete ühte lähhāb, mil Israeli nore rahwale lubba olli, esimest korda Pühhiks Jerusalemma minna; on isseärranis üks pāāw, mis pea otsekohhe on selle pāwa sarnane, mil noor Israli-meēs Jummalā foggodusega esimest korda Jerusalemma pūhhas koiās ennast sai nāidata. Ja eks se aeg, se kallis pāāw ei tulle teie mele? — Se on se aeg, mil teie lapsed kirriko õppetusse lābbi, esimesse pūhha altari sakramenti piddamisse wāsto walmistaks; — se on se pāāw, se pūhha, kallis pāāw, mil neid Jēsusse lauāle pūhhitsetaks. Oh wannemad! kui teie sedda kallist aega, sedda kallist pāwa, ja mis nemmad tāhhendawad, ja mis head ja armo nendega teie lastele pakutaks ja antaks, diete tunneksite, ja diete kalliks moistaksite piddada, ja nenda, kui nemmad sedda wāart; mis suurt rōmo, mis ūpris wāgga armsast, kallist pūhhadist rōmo, saaksid teie sūddamed sest maitsta ja tunda! Ja sest rōmust olli nūūd Jēsusse wannematte rōm, kui nemmad omma kahheteistkümnne aastase Poiaga, Jerusalemma lāksid Pasapūhhiks, õige tāielinne ettetāhhendus, agga süski paljas ettetāhhendus, paljas warri agga sest, mis teid, mis teie lapsed woiw rōmustada. Waatke, teie laste walmistamisse aeg Jēsusse lauā wāsto, sesamma aeg on otsego nende ūllesminnemisse aeg Sionisse, on se aeg, mil neid omma Oppetajast ja hinge karjatsest, agga ka teitest, nende wannemattest, Jēsanda pūhha paigale peab aidetama ja widama, agga ei mitte agga selle pūhha paigale, mis on kättega rehtud ja kirowist ehhitud, waid paljoenneminne seestpiddise, waimolikko pūhha paigale, selle wārra-

wad ja wõlwi honed on seestpiddi nende sees, ja ei aita tulleminne wäljaspiddise pühha kotta ühtegi, kui seestpiddine alles kinni, alles ilma leidmatta, ilma sisse minnematta. — Algga et ma selge san naga teile rāgin: teie lapsed peab sel aial õige tõssise Jummalala ja selle tundmissese aidetama, kedda Temma on saatnud, Jeesuse Kristusese tundmissese, et nemmad woivad Temma sisse uskuda, kedda süddamest armastada ja täie süddamega Temma peäle lota. Sellesinnatse õige tundmissese ja usso armastusse ning lotusse läbbi, sago südda nende sees siis walmistud pühhaiks paigaks, ja õigeiks Jummalala templiiks ümbermude tud ja üllesehitud, et Jeesand nendesse woiks tulla, ja ello asset olla nende sees, et nemmad ommas süddames woivad kuulda, kui Ta rāgib, seäl waimus ja tões kedda kummardada, ommas süddames laulda, ja māngides Jeesandale laulda, nago Paulus ütleb, ja nende palwed kui suitseta missese rohhi Jeesanda palle ees olla, ja nende kätte üllestõstmissesed kui õhtused roaohwrid, mis on arm sad Temma melest, Jeesuse Kristusese sees; et nemmad omma süddant Temmale wõtwad anda, ja sellega isseennast hopis Ta kätte anniks ja ohwriks Temmale maggusaks haifuks. Ja ühhes nisugguses süddames saab Temma siis omma õhtosõmaaega waimolikkult piddama nendega ja nemmad Temmaga; ja sawad kedda piddades, kedda õiget Pasatalle süa, Kristust, kes meie eest on tappetud, ja Temmaga kedda iggawesse ello leiba, ja saab neile tõeste ja täieste ärraleppimist ollema omma Jummalaga, armo, ello ja õnnis tust, ja ei wõi selle pārrast mitte ennam kahhe wahhel olla; sest et nemmad kedda omma ihholikko ollemisse sees täieste sawad ärrakatsta, ja kedda tait asja enneses leidma, kusti Jerusalemma pühhas

foias ja temma Jummalatenistuses ep olnud muud, kui agga ettetähendus ja warri. — Waatke, nisugguse pühha paigale olgo nemmad widud, olgo nemmad sanud, ja seal olgo nemmad seis- mas sel kallil päwal, mil Jესusse lauale neid pühhitsetakse, et sesinnane pühhitseminne agga nago se wiimne kirowi sest nende süddamesse ehitud pühhast honest, ja temma finnitaminne on, mis pannaakse, ja ohwerdago nemmad selle jures need waimolikkud ohworid, mis Jummalale melest diete armsad on Jესusse Kristusse läbbi, wata, siis on nemmad õiged Jummalale kogodusse liikmed, ja meie Jესanda Jესusse Kristusse luist ja lihast.

Ja waatke nüüd sedda rõmo on teile walmis- tud, teie ristiinnimesed, ommast lastest, sedda üpris suurt rõmo Kristusse Jესusse sees. Ja tõeste misfuggune isä, misfuggune emma ei peaks ka mitte suurt ja kallist rõmo sest tundma, ja Jესandat süddame ja suga tännades ning kites, sest mitte üpris wägga rõmustama, olgo siis, et nemmad nisuggused on, kes sest ei pea luggu, kas nende laps on ristiinnimenne ehk paggan, kas temmal Jummalale heast ja armust, ellust ja igga- wessest õnnistusest Kristusse Jესusse sees on ossa, ehk kas ta üks neist õnnetumast on, kes on kau- gel ärra Jēsraeli kogodusse õigusest, ja woõras tootuse seadusest, ja kel ep olle lotust ja on ilma Jummalata mailmas, ja on Jummalale kange wiha al, pimmeduses ja surma warjus, ja ellago nenda ühhest päwast teise, — ja lahugo ka nenda siit ilmast; — üks puhhas. — Agga ei tahha teie ommeti nisuggused mitte olla, ei ükski teie seast? — Oh, siis rõmustage ja tundke, mis rõmo Kristusse sees teile, teie lastest on wal- mistud, ja olge üpris sures rõmus! Rõmustage, et ka neile on sõldud: Lääki Jēhowa kotta, et ka

nende jallad on seisma sanud Jerusalemma wär-
rawatte sees. Laske neid minna rõmoga; — agga
ei mitte! ja keigeennamiste tahtsin siin kül sedda
teile ütelda — et minge isse nendega; ärge
andke teistele neid wia, nende seltsis minna teie
assemel, waid wiige neid isse, minge isse ka nen-
dega. Algga, kuidas se peab sündima? Mis peame
meie neile teggema? Sedda, mo armad! Kandke
keigesuremat hooft nende käimise eest sel kallil
aial; ärge piddage ennast kaugele, kui ep olleks
teil sellega asja; waid teie süddamelik armastus
ja truus ja murrekandminne nende eest olgo kahhe-
wõrra surem, kui tännini, et tete, mis teie polest
tarwis, et se tee neile korda saaks; pange keige-
surema holega keif nende käimised ja teggemised,
keif nende sannad ja tunnistused tähhele, ja ärge
tühidinege ärra neid õppetamast, juhhatamast, nou-
neile andmast, sannaga neid maenitsemast, ja
pallumisse ja eestpallumisse läbbi — ja mis on
keigeüllem assi, — nende kõrwas ollemast, ja nenda
neile abbiks olla ja neid aidata. Püüdge keige-
surema holega keif neist emale hoida, mis nende
silma, nende mele sest woib ärrapõrda, mis peäle
keif nende mõtted, keif nende südda ainouksi pea-
wad põrdud ollema, mis neid woib seggada, mis
neid kõrkusse, ja mailma tühja rõmusse, ehk lihha
himmudesse woib wõrkutada, ja nenda neid keel-
da ommast käimisest Sionisse; agga püüdke kül
keif sedda nende süddamettele kita ja armsaks
tehha, ja keige selle jure neid juhhatada, mis nende
mele ikka sedda parreminne ja kindlaminne woib
sata nende etteseätud margo pole, et nemmad sedda
õiete ennesele kiusawad, ja se üllerveltse Jummal-
kutsmissesse woido anni pole Kristusse Jeesusse sees,
ja mis neile sedda õiget himmo woib tehha, selle
järele ennast wäljasirrutada, sedda tullise holega

püda ja selle järrele joosta. Agga üks assi, armad wannemad, on keige selle jures küü keigeüllem, ja se on, et teie isse omwa õige elloga uskus, omma süddamelikkõ Jummalakartussiega, ja õiges sures holes ka isse sedda kallist woido ande püate kätte sada, ja palwes ja Jummal pole pallumisses õhtades, neile kauniks eelkäiaks ollete. Mõttelge Waimus Jeesusse wannematte peäle, kuida nemmad isse kermeste, ja tullist hooit ja rõmo täis, Jerusalemma pole tõttasid, ja ei jänud seisma, egga waatnud ei parrema egga pahhema pole, waid film ja meel, mollemad ollid agga Sioni pole pöördud; Sionisse, Sionisse, ei kuuldud muud kui sedda nende suust, olgo warra hommiko, päwa jahhutawa touso aial, olgo louna pallawas, ehk õhto kalli willo aial, ja kuida nemmad omma ellawa kaimisse ja rõõmsa senna tõtmisse melega, ka omma last sesamma melele saatwad, et ka Temmal ep olle muud kui agga sedda üht mõttet, kui sedda üht ja ainust sowimist — Sioni, se kalli Sioni pole! — Sedda, mo armad, tulletage küü diete omma mele, ja mõttelge: Nenda peame, ja nenda ka tahhame omma laste ele kää waimolikkul kombel, ja nenda murret kanda ja püda, et meie ühtlase, meie nendega ja nemmad meiega, se ülleweltse, se taewalikkõ Jerusalemma jouame, ja sedda kätte same. Seeb se olli, armad ristiinnimesed ja laste wannemad, seeb se olli, mis ma mõtlesin, teile üteldes, et teie ei piddand aina rõmustama fest, et ka teie lastele sedda lubha on, et ka nemmad woiwad Sionisse sada waimolikkul kombel; waid et teie keige truussiega neid pidate senna aitma, neid senna wima, ja otsego Josep ja Maria omma lapse Jeesusiega Jerusalemma läksid Pasapühha komba pärrast.

Pühhapäaw.

Keit päwad on Jesanda pärrast, agga siiski on Temma, keigewäggewam kässoandja, seitsmest päwa isseärranis omma päwaks seadnud, mil Tedda peab tenitama, ja ütelnud: „Mõtse hingamisse päwa peäle, et sa sedda pühhitsed.“ 2 Mos. 20, 8. Agga kuidawisi moõldakse, Jummal parrago selle kalli päwa peäle, et tedda pühhitsetakse. Ei ellata keigesuremast hulgast ei üh helgi näddala päwal ni roppuste kui pühhapäwal. Mis näddala sees kuel päwal tõ ja waewa läbbi on kofkoforjatud, sedda huõkatakse pühhapäwal lihhahimmude ja tühja kõrkusse sees, ja on sedda sure hõlega hoitud, et ta sel päwal, omma kõhto orjates, saaks otsa sama; diete nenda, kui olleks ühhel meel sedda nou woetud, pühhapäwal Jummal silmi süllitada ja Temma käsud melega jalge alla tallata. Lapsed näwad ommad wanne- mad pattus nende ele käiwad, ja käiwad tagga järrele, ja teniad ja orjad käiwad maiapiddajatte ja fundiatte patto teed, et mollematte mõõt täis saab, ja Jummal wihha ja Temma lange nuhtlus neid ühtlase leiab. Mikspärrast Temma Jesraelit ni mitto fõrd temma waenlaste kätte laskis langeda, sedda ütles Temma neile isse, Esef. 20, 13. et nemmad Temma hingamisse-päwad wägga teotasid. On sedda sefõrd lussikattega agga tehtud, sedda siis tehakse meie päiwil kül kulbidega. Ei woi suur Jummal sepärrast hingamisse-päwade dala teotajatte pühhapäwa piddamist praegogi mitte sallida. Jes. 1, 13. Ennemuiste tullid rahwas pühhapäwal fõggodusses kofko, laulude ja kitusse luggudega Jummalat kiitma; nüüd min-

nakse keigeennamiste firriko, et firriko tee saab kaidud, ehk et ka teisi ja tutwaid seäl saab nähha. Ennemuieste mindi sure rõmoga firriko; seford so-
witakse, et pea agga jälle wälja saaks, ja paljo
neid, kes ei otage kunni õnnistamisse sannad loe-
takse, waid lähkawad enne omma teed, lauarah-
waske. Pühhapääw, mis onmeti peaks palwe-
pääw ollema, peab Jummal parrago, nüüd patto,
pärwaks ennast andma, ja ehk sedda päwa kül
mitmest, wanna wisi järrele, pallumisse ja kassi-
nussoga weel hakkatakse hommikul, süüski lõppe-
takse tedda kül hullutamisse, roppo kõnne ja uimase
peaga. Ja misga keigeennamiste ennast wabban-
datakse, se on, et ues seaduskes wabbadusse aeg,
ja et Mosesse wanna walli kässofundmusse aeg
nüüd on lõpnud. Agga süüski tahhab iggamees se
wanna Jummal kääst heamelega Abraami ja
Isaaki ja Jakobi õnnistamist kätte. Dige süü
kül olleks ka wanna hingamisse-päwa piddamisse
wisi paigale jätta. Wanna seadusse ohwri-tenis-
tussest on Kristus meid kül päästnud, kui Ta
isseenne, ohwriks meie eest andis; agga et Ta
pühha-päwa piddamissest meid lahti moistnud, ei
leita sedda kirjast mitte, waid on innimesse ennese
pattuse süddame seest. Kidame Jummalast, agga
ei pea mitte Temna seadusfi ja käsksid; eks
meie kiitleminne süü ep olle tühhine; ja otsego
fullase nimmi ta peäle panneb, omma issanda
tahtmist tehha, nenda panneb ka Jummal loma
nimmi selle peäle, kes ennast ütleb Jummal loma
ollerwad, et ta omma Loja käsks peab meles pid-
dama ja sedda möda teggema. Kristiusso wab-
badusse pärrast olli kül sedda lubba, hingamisse-
päwa laupärawast pühhapäwa peäle seada, meie
Jesanda Jesusse Kristusse kallil lunnastamisse ja
üllestousmisse mällestusseks; agga hingamisse

päwa koggone piddamatta jätta ei anna se wab-
badus sedda mitte. Temma, kes kuus päwa
nāddalas leiba meile annab, ja keik, mis meile
tarwis, ja kes meile lubbanud seitsmel päwal
meile peälegi sedda taewa leiba weel senna kõrwa
anda, on tõeste küll selle wäärt, et meie sedda
aega isseärranis. Sedda wöttame tenida, mis
Temma seks on ärrawallitsenud. Temma on
omma sanna sees meile tootanud, et taewas meil
üks iggawenne hingamisse-pääw peab ollema.
Jes. 66, 23. Algame sedda head jo siin, ja same
selle peäle õppima, Temma tootus siis saab tõeste
tõeks meile minnema. Päike on pimmeda õble
ta otsa teinud; wõtkem nüüd keigel se päwal
õigusse päwa järrele káia, ja walgusses; keik mis
meie ettewöttame ja teme saab siis õnnistud ollema.
Ja pallugem seddasinnast õiget ello tarkust warra
ja hilja isseennestele ja keikile inimestele; wata,
siis ei sa Zummala riik meile mitte tullematta
jama.

4.

Hea süddame-tunnistus.

(Sefinnane luggeminne on ühhe Saksama nāddala
lehhe seest Ma kele ülespandud, — ja seäl on jut aetud,
ei mitte meie maal)

Tānnane jutlus olli armas — ütles Kå s p e r,
noor tallopoeg, firrikust foio pole minnes, omma
naabrimehhe Hanse wasto — se teggi õiete head
süddamele.

H a n s. Volle ta mulle sedda head mitte
teinud. Mo südda on paljoenneminne raskest ta
lābbi sanud.

Rå s p e r. Mis sa rågid? Südda on sulle raskeks läinud? Kuida nenda, Hans? Ep olle Oppetaja ommeti nominud egga sõitelnud, ei waljo sanno ütelnud, egga hufka moistnud, waid on agga trööstinud ja armsaste sest rāfinud, mis suur warra on hea süddame-tunnistus. Eest wois iggamees ennast jahhutada.

Hans. Seeb se on, Rå s p e r. — Kullab ta head süddame-tunnistust on kalliste kiitnud; kullab ta ütles, et ons innimesel head tunnistust süddames, temma siis ikka rahhul woib olla, tulgo mis tahhes, ja woib rahhoga ka mailmast lahkuda. Kullab hinmo sest sannast pididi tousma hea süddame-tunnistusse järrele. Ja hea kül, kui agaa sedda head tunnistust peaks ollema! Ma ikka pitki silmi ka ootsin, et ta pididi ka juhhatama, kuida sedda head tunnistust sada; agga ei kuulnud ma tedda sest middagi råginwad.

Rå s p e r. Egga sul sest ommeti waewa ei woi olla, Hans! Ei waewa mind mo südda ei ühhesteki asjast, egga te mille teigest mo elluste ei ühtegi wallo.

Hans. Ei sa sest mitte, Rå s p e r. Ehk ta sulle kül seford wallo ei te, kullab se teist puhko woib tulla. Ep olle selle pārrast süddame-tunnistus weel hea, et ta ei waewa. Ta ehk wahhest agga on soikus, et innimenne taast ei märka; agga saab ta üksford ārkama, kibbe siis kül tulleb kätte.

Rå s p e r. Ei karda ma sedda. Kui mul ehk olleks middagi süddame peäl, ei ta nüüdki siis mind jättaks rahhule. Agga ei tea minna tõeste ei seddasuggust ühtegi.

Hans. Eks se tulle so mele, kuida üksford meiega olli, kui kolis ollime ja ollime kurja teinud. Kullab siis olli kibbe kā? Agga kui nāhha olli, et ei piddand tousma, ja tüffil aial sest ei rågi-

tud; meie siis saime julgeks, ja sü laks meie meilest ärra. Agga olli se siiski hea süddame tunnistus? ja kas assi jäi nenda?

Rå s per. Sai kü l pea teiseks. Kui üksford någgime, et koolmeister teadis, ja meie peäle mõtles, ja kui ta siis meie suhho ütles: Teie ollete sedda teinud, ja salgaminne ennam ei maksnud; siis kü l olli hea süddame-tunnistus otsas, ja kibbe olli ka.

Hans. Agga eks ka Jummal nenda ei woi tehha? Ta on wait, kui arwatakse, et Ta ei nä egga kule, egga innimeste teggemisest luggu ei pea. Agga assi woib pea kü l teiseks sada. Ollen kaua aega issege mõttelnud, nago ei woiks südda mulle pallawat tehha. Agga nüüd mul hopis teine luggu. Sest sadik, kui hakkasin Piiblist luggema, ollen mitto ja mitto asja pattuks ommast süddamest leidnud. kust ma luggu ep olle piddanud, ja mis meilest olli lainud. Ja eks paljo ennam weel woi olla, mis Jummal minnust näab, ja wõttab sedda surma tunnil, ehk ka pärast surma, mil teik arwalikkus peab sama — mo filma ette panna. Se mõtte waewab mind saggedaste ja teeb mulle wallo küllalt.

Rå s per. Oi, Hans, mis sa nüüd nenda hakkad mõtlema! Mis siis woib so süddame peäl olla? Oled ommeti ikka õige mees olnud, egga woi ükski süüd so peäle tõsta.

Hans. Nu olgo Jummalale! ep olle ma kü l arwalikko patto sisse sanud, egga koihto wäärt teinud; et armas Jummal mind hoidnud, ja innimeste ees ollen õige olnud. Agga sest ei sa jo mitte. Ei olle õigus innimeste ees, weel mitte se, mis Jummal ees maksab. Jummal tahhab paljo ennam weel. Teie peate pühhad ollema, ütleb Temma, sest minna ollen pühha. Digust

innimeste ees oli ka kirjatundjattel ja Wariseridel ja on keigeennamiste kül õige sure hõlega waggadust püüdnud. Aga ei piddanud Kristus keigest nende õigussest suurt luggu, waid teggi sedda tühjaks ja ütles: et ükski ei sa taewariki, kelle õigus ep olle paljo parram, kui nende õigus, ja parrast on Temma näitnud, et kask on waimolik, ja et innimenne separrast ei pea paljast kirjatahhest kinnipiddama waid paljoenneminne waimust ja melest sedda piddama. Ja seeb se on, kust kinnipeab. Ja, armas Kasper, nenda sedda arwata — ollen minna paljo patto teinud, ei o. n. m. m. m. tedega ükski, waid ka sanna ja teoga.

Kasper. Agga Oppetaja on jutluskes omemeti ka nou annud. Eks ta ei ütlend, et innimenne agga waggaste peab ellama ja ei ial patto teggema, ja et süddame-tunnistus siis hea saab ollema. Ja sedda jo teed, Hans.

Hans. Jah, kui se agga peaks aitma! Agga kui ka olleks; egga omemeti sel innimesel, kes omma wõlgo ei woi maksta, sest jo hea süddame-tunnistus selle wasto ei olle, kellega ta wõlgo, et ta uut wõlgo mitte jure ei te?

Kasper. Ei woi se kül olla.

Hans. Ja wata, armas Kasper, ei sa mete sellega toimege, et meie uut wõlgo ei peaks jure teggema; ehk ei sa minna sellega toime. Ollen sedda mittokord jo püüdnud ja sedda wisi ennast aidata. Ollen üht nou teise järrele kül wõtnud, agga teggemisest on ikka kinnipiddanud; ja ehk mul kül monnikord ka sedda rõmo olnud, nago olleksin monne asja polest woimust jo sanud, ma siiski leidsin ühhegi teise seest jälle ennast pattuse. Ja nenda ollen hea tükki aega ennast jo waewastanud; agga ep olle südda mo sees mitte rahhule, egga minna kätte sanud, mis ma püüdnud.

Ei sa sinna, armas Hans, ka sedda wisi ial kätte sama, ütles wanna Martin, kes nendega teed kais, agga tännini ei lausund sanna. Et sa sure hõlega püäd wagga olla, ja Jummalas kassud, piddada, on hea kü; sest, se on sinno kõhhus, ja sa pead sedda teggema. Kes Jummalat kardab ja õigust teeb, se on armas Temma mehest. Alga woito ei sa sinna nenda kätte.

Kasper. Kuida se ei peaks ollema? Ei tahha minna ennesest kü mitte råkida; agga omi meti on rahwas kü, teisemad kui minna, kes sedda wisi rahho süddames ja head tunnistust on sanud.

Martin. Ei tulle keik kullaks arvata, mis hiilgab, egga polle ka iggamees rahhul, kes peält nisugguue nãhha. Alga selle polest on sul õigus, et kü paljo neid on, kes ennesega wãgga rahhul. Alga ep olle sa minno sanna sellega weel tühjaks teinud. Mo poia tütreke tulleb siin mo mele. Temma olli kü wãgga ferme õppimas, ja kui ma temmale siis ütlesin: Krõtake, Krõtake, mis luggu saab ehk kolis ollema? ta siis ikka ütles julgeste mo wasto: Ma jo moistan, emma jo küs, siis mo kãest. Alga kolis olli saggedaste teine luggu, ja Krõtake sai mittokord ka hirmo, et ep olle õppinud. Rust se kü tulnud?

Hans. Ei olle laps wist õiete õppinud.

Martin. Alga temma omi meti olli rahhul ennesega, ja koolmeister on mulle rãkinud, et tüdruk iggakord on nuttes kaebanud: Et ta koddõ hãsti kü on moistnud, mis ta kätte antud õppida.

Hans. Ei olle temma koddõ ni sure hõlega wist püüdud, kui koolmeister on tahtnud.

Martin. Menda olli, ja minno Liso, ep olle ka temma õiete tãhhele pannud, kas tüdruk õppimisest arro sanud, waid rahhul olnud, kui sannad agga sorinal suust wãlja tullid. Alga

Foolmeister, se panneb parreminne tãhhele, ja ep olle temma ees üks puhhas mitte, kas sannad selged woi seggased, kas keik sannad wãljaõõldakse, ehk mouni ütlematta wahhest wahhele jããb. Ja nenda ons ka Jummal ees. Paljo wist sawad sedda arroteggemist Jummal ees paljo raskemaks leidma, kui nemmad sekord mõtlewad. Gest, et innimesed isseennesega ni rahhul on, ei olle se mitte sest, et nemmad ni õiged on ja head, waid et nemmad suurt luggu ommast õigussest ja headussest ei pea. Agga ei mitte nenda Jummal, waid ütleb, innimeste õigust Temma ees ühhe rojase kae sarnatse ollewad, ja et ükski Temma ees woi seista.

Rãsper. Agga ei woi seddawisi ei ühhelgi innimesel hea süddame-tunnistus ollage.

Martin. Ei sa kãso lãbbi ükski lihha õigeks. Kõllab se, kes sedda agga õiete katsub, saab leidma. Ka minna ollen seddawisi püüdnu, agga ei sanud parramat, kui sinna, Hans, ja pidin agga ütlemã: Ei te minna sedda head mitte, mis ma tahhan; agga sedda kurja ma teen, mis ma ei tahha; oh, minna willets innimenne, kes peãstab mind sellesinnatse surma ihhust?! —

Hans. Teilgi siis ep olle head süddame-tunnistust mitte, Martin? Ollen minna ommeti ikka mõõlnud, et teil ep olle wigga; teie ollete valles nõust ommeti ikka ni rahholinne ja rõmolinne.

Martin. Jah, Jummal olgo tãnnatud, mul on hea süddame-tunnistus, egga waewa mind mo südda keige mo ello pãrrast mitte.

Rãsper. Agga kuida se woib olla? Teie ommeti isse ollete praego ütelnud, ennast ka patuse ollewad, ja et Jummal suurt arro wõttab piddada.

Martin. Se on keik tõssi. Agga wata, Räsper, mis meil ennestel ei olle, efs sedda woi meile finkitama? Ja seeb se on ka minno hea süddame, tunnistussega. „Wägga õnnis on se, kelle ülleastminne on andeks antud, kelle pat on finnikäetud,“ ütleb Farwet 32 laulus. Sedda suurt armo on Jummal Jესusse Kristusse parrast mulle teinud, ja selleparrast on mo südda rõmus ja mul on lahke, kerge assi. Oh andko Jummal teile teie pattud andeks, teie siis woite julged olla keige selle wasto, kes teie peäle tahhab kaebata ja süüd teie peäle moista, ja woite rõõmsa süddamega, Paulussega ütelda: „Kes se, kes woib hukka moista? Kristus on siin, kes surnud, ja mis weel ennam, kes ka ülesärratud, kes ka on Jummal parramal kael, kes ka meie eest pallub.“ Rom. 8, 34.

Hans. Agga, mis pean siis teggema, et mo pattud mulle andeks antakse?

Martin. Polle sul seäl paljo teggemist. Se nenda, kui se ärrakaddunud poeg, ja kui se rõwel ristis teinud; pallu armo ja ussu Jēsanda Jესusse Kristusse sisse, sa siis saad abbi. Wata, Jummal isse tulleb so wasto; ewangeliummis ehk armoõppetusses lasseb Temma sedda õigust sulle pakkuda, mis Temma ees maksab, ja mis tulleb ussust. Agga seeb se on, et sinna sedda ka wastowõttad. Ussud sinna, sa siis olled õigeks moistetud. Olleme nüüd ussust õigeks sanud, siis on meil rahho Jummal jures meie Jēsanda Jესusse Kristusse läbbi; ja seäl on ommeti feelmatta hea süddame-tunnistus, kussa Jummal arm ja rahho on.

Hans. Agga, armas Martin, efs se ei saaks liig julge ollema, kui otsekõhhe tahhaksin Jummal armo peäle lota?

Martin. Olgo liig julge, ehk mis tahhes, ei woi minna parrata. Kui sa head süddame tunnistust tahhad, wõtta siis nenda, sest muido jääb ilma. Sest ni mitto kui kääso teggudest on, need on needmisse al, ütleb Paulus, ja et kääso läbbi ükski ei sa digeks Jummal ees; sest et ta keif sedda kääso peab teggema, agga ei woi; agga kes ussub selle sisse, kes sedda jummalafarmattia digeks moistab, sellele arwatakse temma ust digusseks. -- Agga kuidas se siis ehk liig julge woi olla? Wata Pohlad on Wenne Reisri wästo suurt patto reinud, omma wastotõrkumisse ja määsamisse läbbi, mis monne aasta eest olli. Keiser on armo nende peäle heitnud, kange digusse assemel, mis temma kääs olleks olnud, ja on lubbanud neile keifile andeks anda, kes pöörwad. Kui nüüd monni temma keiserlikko sanna peäle julgeste lotes, kidad ennast armo leidnud, ja et ta nuhtlust ennast ei karda, kas se küll olleks liigjulge ollewad ja häbbematta? Ehk kas need Reiserit wahhest ennast ehk peatsid auustama, kes, ehk ta omma tootusse sanna küll on kulutanud, siiski kahhe wahhel on, ja ei pöra mitte?

Hans. Ei tõeste mitte.

Martin. Noh, kas meil siis suremat lubba Jummal tootusse parrast kahhe wahhel olla, kui Pohlad omma Reiseri tootusse parrast? Usuge, ei auusta teie Jummalat ei ial täieminne, kui Temma sanna peäle lotes ja Temma armo peäle Jeesuse Kristusse sees ennast toetades.

Hans. Jummal tehko teile head, Martin. Ma nüüd lodan küll head süddame: tunnistust sawad. Tunnen ennast jo paljo fergema. Tahhan kätte wõtta, ja omma Jäsa jure minna.

Räspär. Ka minna tahhan kopputada, ehk La teed mulle lahti.

Martin. Sunistago teid Jummal! Jah, kes kopputab, sellele tehakse lahti. Küllab teie ka weel sate ütlemä: „Ma tannan Jummalat Jeesuse Kristusse meie Jäfanda läbbi.“ Ja nüüd jäge Jummalaga ja wige terwist omma naestele. Agga weel üks sanna. Hea süddame: tunnistus on õrn asi, ja woiß pea sest jälle ilma jääda. Sepärrast, kui Jummal sedda teile annab, siis olge ka ussinad, nago pühha Paulus ütleb, omma usko ja head süddame: tunnistust hoidma, ja usso wilja kandma.